

Vestnordisk Råd

Strategisk vurdering af det regionale samarbejde i Arktis

VESTNORDISK RÅD

Vestnordisk Råd

Strategisk vurdering af det regionale samarbejde i Arktis

Centrale punkter

Udviklingen af Arktis er af den største betydning for de tre vestnordiske lande og arbejdet i Vestnordisk Råd, der som et igangværende pan-arktisk parlamentarisk samarbejde, har til formål at fremme regionens interesser i Arktis.

Globale tendenser er gunstige for Vestnorden og betydningen af Arktis vil sandsynligvis stige betydeligt. Således vil den strategiske vigtige placering af ressourcerige Vestnorden også stå på skillevejen mellem verdens tre største økonomier.

Lokal deltagelse er nøglen til enhver beslutningstagning i Vestnorden, og Vestnordisk Råd tilbyder en unik platform til regionalt samarbejde og konsensus om vigtige emner. Det demokratiske fundament i disse ø-samfund bør spille en vigtig rolle i den fremtidige udvikling af regionen.

Prioriteter i forhold til Vestnordisk arktiske samarbejde er (1) transport / infrastruktur, (2) en vestnordisk frihandelszone og (3) fiskeprodukter / fiskeri. Alle prioriteterne er af enorm betydning, da de på egen hånd og især kollektivt, har en grundlæggende betydning for regionens økonomi.

Der bør tilskyndes til innovativt samarbejde mellem de tre ø-samfund for på denne måde at udvikle yderligere synergieffekter, og bygge videre på det stærke tre årtier lange fundament.

Målsætninger der komplementerer hinanden er afgørende for ethvert vellykket vestnordisk projektsamarbejde, og i forhold til de førnævnte arktiske prioriteter, og for hver af de nationale arktiske politikker, er der ikke påviselige forhindringer der står i vejen for denne forudsætning.

Forslag

I anledning af Vestnordisk Råds 30 års jubilæum i år, vil Rådet gerne foreslå ideen om at producere en fælles rapport om arktisk samarbejde mellem regeringerne i Grønland, Island og Færøerne. Målet med rapporten er at identificere, analysere og præsentere vestnordiske samarbejdsmuligheder angående strategiske spørgsmål om Arktis, via et arbejde udført af en vestnordisk ekspertgruppe. Rapporten vil bygge videre på de arktiske politikker for alle vestnordiske regeringer og Kongeriget Danmarks arktiske strategi, for på denne måde at styrke regionalt Vestnordisk samarbejde i Arktis om emner, der kan komplementere hver af de eksisterende nationale arktiske strategier.

Indholdsfortegnelse

1. Baggrund: En spirende fokus på Arktis.....	4
2. Arktiske prioriteter og vigtige tendenser	5
2.1 Arktis' globale betydning.....	6
2.2 En regional tilgang	7
3. Vestnordisk samarbejde om Arktis.....	8
3.1 Oversigt over Vestnordens arktiske strategier og samarbejdsmuligheder....	8
3.2 Arktis i en international sammenhæng og Vestnordens regionale position	10
3.3 Regionalisering og vestnordiske prioriteringer	11
4. Transport og infrastruktur.....	11
4.1 Luftfart i Arktis.....	12
4.2 Skibsfart i Arktis.....	13
4.3 Infrastruktur i Arktis	14
5. Vestnordisk frihandelszone	15
6. Fiskeprodukter / fiskeri.....	16
7. Konklusion	17

1. Baggrund: En spirende fokus på Arktis

Fokus på Arktis opstod som et emne i Vestnordisk Råd i 2012, hvor der i Ilulissat blev afholdt et temakonference om "Vestnordens position i det internationale system, med særlig fokus på Arktis". Blandt konferencens hovedkonklusioner var, at miljø- og klimaforandringer i Arktis har haft og fortsat vil have mange og forskelligartede konsekvenser. Blandt disse er ikke mindst den øgede økonomiske aktivitet i regionen, som skyldes udnyttelse af mineraler og andre ressourcer, både levende og ikke-levende, samt den mulige åbning af nye sejlruter i Arktis. Resultatet er, at et stigende antal lande udstiller større interesse og engagement i regionen.

Efter temakonferencen i Ilulissat blev "Rekommandation nr. 2/2012 om arktisk strategi" vedtaget, og i 2013 blev en forsker vedrørende Arktis anmodet om at undersøge og udarbejde en rapport om de økonomiske samarbejds muligheder i regionen. Rapporten "Vestnordens arktiske samarbejde mellem Færøerne, Grønland og Island" blev præsenteret på Vestnordisk Råds temakonference i januar 2014 i Sandoy. I forbindelse med Rådets ordinære generalforsamling den 1. september 2014 mødtes de tre vestnordiske udenrigsministre i Reykjavik og havde en frugtbar dialog om Vestnordisk samarbejde om Arktis. Emner blev diskuteret i en arktisk sammenhæng, herunder samarbejde om økonomiske anliggender, erhverv, transport og sociale anliggender.

Alle tre regeringer har understreget betydningen af vestnordisk samarbejde, og det er Rådets håb, at regeringerne følger op om de emner der har gensidige fordele for alle interessenter. I august 2014 ansøgte Vestnordisk Råd endvidere om at blive observatør i Arktisk Råd, og i november 2014 var Rådet vært for et plenarmøde om det vestnordiske parlamentariske samarbejde på den anden Arctic Circle konference, hvor Rådets arbejde blev præsenteret for et internationalt publikum. I januar 2015 var Rådets årlige temakonference i Aasiaat dedikeret til "**Vestnorden i Arktis - fra vision til virkelighed**", og i

marts 2015 og i maj 2015 holdt et særligt fælles udvalgⁱ om arktiske anliggender i Rådet sine to første møder.

2. Arktiske prioriteter og vigtige tendenser

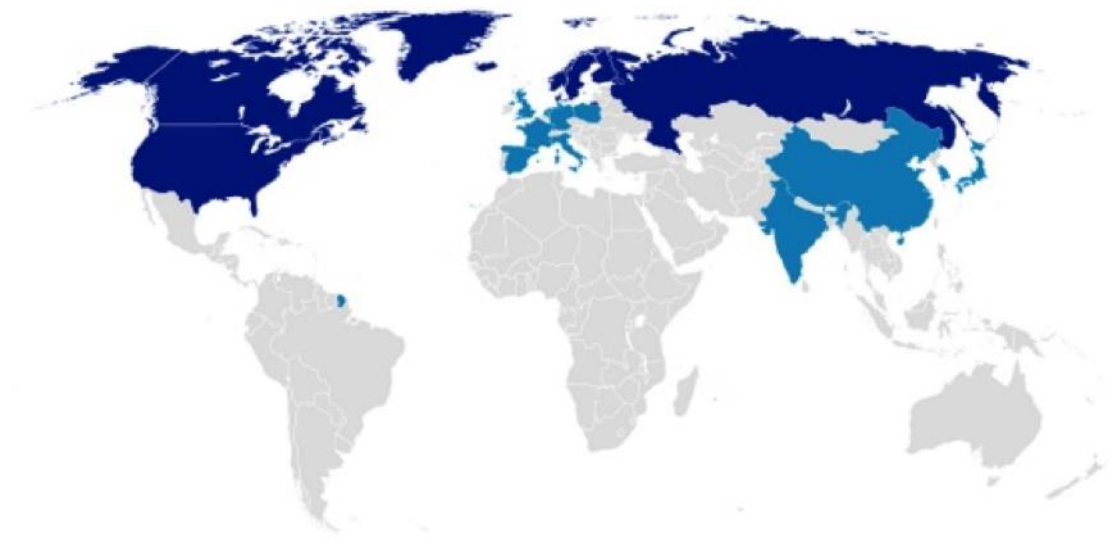
Fælles udvalget om arktiske anliggender identificerede tre prioriteter for et styrket vestnordisk samarbejde om Arktis: (1) transport / infrastruktur, (2) Vestnordisk frihandelszone, og (3) fiskeprodukter / fiskeri. Fokus på denne strategiske vurdering vil være at fremhæve disse temaer i en regional og global sammenhæng, og at identificere fremtidige muligheder for yderligere politisk koordinering og samarbejde, der kan bidrage med gensidige fordele for Vestnorden. Trods fokus på mulighederne, er Vestnordisk Råd godt klar over de enorme udfordringer, som udviklingen af Arktis kan have på miljø, kultur, sikkerhed og andre kritiske faktorer, der har en direkte indvirkning på befolkningen i regionen.

Årsagerne til, hvorfor arktiske anliggender i de seneste par år er blevet et fokuspunkt i det vestnordiske samarbejde, bygger på globale tendenser, såsom et stigende demografi, urbanisering, knaphed på naturgivne resurser, stigende købekraft, globalisering, klimaændringer og teknologiske fordele; som alle er tilbøjelige til at påvirke Vestnorden, og dens position i internationale anliggender i de kommende årtier. Vi ser allerede, at spørgsmål om Arktis tiltrækker global opmærksomhed, primært på grund af klimaforandringer og økonomiske muligheder i regionen. På trods af at være en af Jordens mest tyndt befolkede områder, er Arktis stadig ganske relevant for handel, eftersom 88 procent lever nord for ækvator, og idet den globale handel mere eller mindre afspejler dette faktum. På den nordlige halvkugle er den korteste afstand mellem kontinenterne ofte over Arktis, inklusive forbindelser mellem verdens største økonomier og forretningsfolk i Asien og Europa / Nordamerika, hvilket gør Arktis strategisk vigtig¹.

ⁱ Fælles udvalget bestod af præsiediet; Bill Justinussen, formand, Lars-Emil Johansen, 1. viceformand, Unnur Brá Konráðsdóttir 2.viceformand, samt et medlem fra hver delegation; Gunvør Balle, Randi V. Evaldsen og Vigdís Hauksdóttir.

2.1 Arktis' globale betydning

Arktis er et stort område, der dækker mere end 1/6 del af jordens landmasse og estimeret til at holde omkring 1/5 del af planetens tilbageværende udnyttelsesbare naturressurser, herunder energi (både vedvarende energi og fossile brændstoffer), mineraler, ferskvand og havets resurser². Investeringer i Arktis er anslået til at nå mere end 100 milliarder USD dette årti (2010-2020)³ og den arktiske region, som oplevede en omtrentlig 8,3 procent årlig vækstrate i det første årti af dette århundrede, forventes at fortsætte med at udkonkurrere både udviklede og nye markeder i de kommende år⁴. Nu er alle G8 økonomier repræsenteret i Arktisk Råd, regionens højeste mellemstatslige forum, og BRICSⁱⁱ følger efter, hvor Kina og Indien allerede har opnået observatørstatus i Arktisk Råd⁵.

Medlemmer av Arktisk Rad og observatører⁷

På trods af denne bølge af interesse for Arktis, er den nuværende årlige økonomi kun på 230 milliarder dollar⁸. Tager man de globale tendenser herunder Arktis' strategiske geografiske beliggenhed i betragtning, kan dette tal vokse i den nærmeste fremtid, og Vestnorden bliver nødt til at være forberedt på ændringer, der kan være både gavnlige og udfordrende. Eksempler på dette kan findes i forhold til energi og fødevarerbehovet, når yderligere tre milliarder mennesker vil have tilsluttet sig "forbruger-klassen" mellem 1990-2025⁹, eller i 2050, hvor

ⁱⁱ BRICS er en forkortelse af en sammenslutning bestående af fem nye økonomier i vækst: Brasilien, Rusland, Indien, Kina og Sydafrika

Jorden skønnes at have 9,6 mia. (stadig mere urbaniserede) indbyggere¹⁰. Det gør Arktis til en vigtig kilde til energi, frisk vand og mad, samt et miljømæssigt frontlinje for de kommende generationer. Et langsigtet perspektiv er derfor meget vigtigt, når vi analyserer og fremmer samarbejdet i dag.

2.2 En regional tilgang

De vestnordiske lande, strategisk placeret i Atlantens Arktis og hjem for omkring 10 procent af den arktiske befolkning på 4,2 millioner, er i en gunstig position til at udnytte de muligheder der tegner sig, men også til samtidig at udvise en ansvarlighed i forhold til de mange udfordringer¹¹. Det er nødvendigt, at dette koordineres i samarbejde med de relevante interessenter i regionen, og en pan-arktisk interparlamentarisk samarbejde som Vestnordisk Råd, kan spille en afgørende rolle. Den globale interesse for arktiske spørgsmål kræver en stærkere regionalisering i det arktiske område, og eftersom de arktiske nationer øger både interne og eksterne samarbejdsfora til at udtrykke og fremme deres egne interesser.

Vestnorden har ikke været særlig aktiv hvad angår en kooperativ tilgang som andre områder, f. eks Skandinavien (med rapporten, Vækst fra nord: Hvordan kan Norge, Sverige og Finland opnå bæredygtig vækst i Skandinavisk Arktis?¹²), "Barents Euro-Arctic Region" (for eksempel en omfattende transport plan¹³), provinser / stater i Canada (f. eks Quebecs, "Plan Nord" rapport¹⁴) og USA (hovedsageligt Alaska, men også for eksempel Maine's Arctic initiative¹⁵). Det er vigtigt, at Vestnorden forbliver konkurrencedygtig vedrørende de arktiske muligheder. For at gøre det, er politisk koordinering og originale initiativer af stor betydning. Vestnordisk Råds arktiske samarbejde bør ikke ses som en helt ny retning, men som en udvidelse af de nationale politikker i forhold til de enkelte landes prioriteringer om spørgsmål, hvor der kan findes et fælles grundlag for vestnordisk samarbejde.

3. Vestnordisk samarbejde om Arktis

3.1 Oversigt over Vestnordens arktiske strategier og samarbejdsmuligheder

På trods af visse forskelle i geografi, klima, kultur osv., så har Vestnorden stærke fælles interesser og gevinster ved et tættere samarbejde. Det er vigtigt, at disse mikro-lande har en fælles stemme med henblik på at opnå større indflydelse i arktiske anliggender. De vestnordiske regeringer synes at være enige om de fleste arktiske spørgsmål, såsom Arktisk Råds status som det vigtigste internationale forum i Arktis; det vigtige i at søge økonomisk udvikling, samtidig med høje miljøstandarder; oprindelige folks rettigheder til direkte at deltage i beslutninger om regionale spørgsmål og værdien af den traditionelle levevis; og afgørende, at alle erkender betydningen af vestnordisk samarbejde.

Det mest synlige uenighed er på "Arctic 5"-møderne, som Danmark fremmer¹⁶; og i Arktisk Råd, dvs. vedrørende hvorledes Grønland og Færøerne deltager i møderne¹⁷. Disse uenigheder er ikke mellem de vestnordiske lande og bør ikke hindre et samarbejde om Arktis i Vestnordisk Råd. Alle nationale Vestnordiske strategier vedrørende Arktis (herunder Kongeriget Danmark) understreger betydningen af vestnordisk samarbejde og Vestnordisk Råd kan tilbyde en platform for samarbejde mellem de tre lande, komplementerende til hver af landenes individuelle politikker om Arktis (opsummeret nedenfor):

Island præsenterede sin første eksplicite arktiske strategi i 2011 med fokus på emner som: Handel, ressourceudnyttelse, miljøspørgsmål og turisme. Der lægges også særlig vægt på Vestnordisk samarbejde: "Øget samarbejde mellem de vestnordiske lande vil styrke hver af deres internationale og økonomiske position samt den sikkerhedspolitiske dimension"¹⁸. Den islandske regerings fokus på Vestnordisk samarbejde er steget siden vedtagelsen af den nuværende strategi for Arktis, og det ses tydeligt i de årlige rapporter fra udenrigsministeren til det islandske parlament¹⁹. Årsrapporten for 2014 fra udenrigsministeren til parlamentet pointerer endvidere, at der er megen vilje til at styrke dette samarbejde yderligere, og den islandske regering har blandt andet understreget

de muligheder, en sådan samarbejde indebærer for yderligere samhandel mellem de vestnordiske lande²⁰. Derudover, i erklæringen om programmet for den nuværende islandske regering (maj 2013) står der: "Regeringen vil arbejde hen imod at gøre Island til en førende magt i Arktis og som en engageret deltager i vestnordiske anliggender"²¹. I januar 2014 blev en ministeriel komité om Arktis med deltagelse af fem ministre anført af statsministeren etableret²², og i april 2015 sendte komiteen et udkast til ny strategi til høring til de berørte interessenter; "Islands vurdering af interesser vedrørende arktiske anliggender"²³.

Kongeriget Danmarks strategi for Arktis, 2011-2020, præsenteres som et "ligeværdigt partnerskab" mellem Danmark, Grønland og Færøerne, og har til formål at styrke Kongerigets status som global aktør i Arktis. Det forudsættes, at bevare Arktis som en fredelig og sikker region i politisk forstand, fremme bæredygtig vækst og økonomisk udvikling. Den styrker Arktisk Råd, som den eneste relevante politiske organisation, som har alle arktiske stater og folkeslag som medlemmer, og samtidig bevarer den sin position i "Arctic five", som et naturligt forum for arktiske kyststater. Formålet er også, at fremme udviklingen af samarbejdsrelationer mellem EU og Grønland samt Færøerne. Kongeriget vil søge at fremme samarbejdet i og omkring Arktis med en vifte af organisationer, der repræsenterer regionale eller sektorspecifikke interesser, herunder vestnordisk samarbejde²⁴.

Det færøske Landsstyre fandt det også nødvendigt, at fremstille en dedikeret national vurdering af arktiske anliggender med fokus på områder af særlig relevans og interesse for Færøerne. Den strategiske vurdering indeholder konkrete forslag indenfor den økonomiske udvikling, søfart og fiskeri, forskning, forurening, forsvar og beredskab. Strategien anfører, at deltagelse i Arktisk Råd skal prioriteres, herunder alle relevante arbejdsgrupper, mens strategien på det regionale spørgsmål siger, at "en fælles vestnordisk tilgang til det arktiske samarbejde, sammen med Island, Grønland og Nordnorge, bør fremmes og styrkes "med udgangspunkt i den nære og aktive samarbejde²⁵.

Grønland er det eneste vestnordiske land, som ikke har udstedt en uafhængig strategisk vurdering / politik for Arktis. Dog fremhæver Selvstyret den Vestnordiske dimension således: "Et særlig samarbejde med Island og Færøerne er organiseret gennem Nordisk Atlantsamarbejde og Vestnordenfonden"²⁶. Ifølge den grønlandske koalitionsaftale for 2014-2018, sigter den på at udvide handel og diplomatiske forbindelser med sine nærmeste nabolande, som uundgåeligt omfatter både Island og Færøerne, men der er ingen specifik omtale af Vestnordisk Råd eller Vestnordisk samarbejde²⁷.

Mødet mellem de tre vestnordiske udenrigsministre i september 2014 i Reykjavik, som var det første som Rådet tog initiativ til, var et vigtigt skridt for de tre landes samarbejde om Arktis²⁸. Den strategiske vurdering vil fremhæve områder for samarbejde, og hvor de fælles interesser kan finde synergieffekter, og skal opfattes som et komplementerende element til de førnævnte individuelle prioriteringer, snarere end som en ny overordnet vestnordisk strategi for Arktis.

3.2 Arktis i en international sammenhæng og Vestnordens regionale position

Med en øget international betydning af Arktis og med et styrket regionalt samarbejde, har alle otte arktiske stater nu udviklet strategier med fokus på arktiske anliggender. Der er også blevet udgivet politik-dokumenter fra ikke-arktiske stater, herunder Storbritannien²⁹, Tyskland³⁰, Korea³¹ samt internationale og mellemstatslige / supranationale organisationer som NATO³² og Den Europæiske Union³³, som alle anerkender Arktis som et anliggende af stigende global betydning. Mens tilgangen fra de ikke-arktiske stater er forskellige, har de fleste politik-dokumenter det til fælles, at de berører økonomiske, miljømæssige, sikkerhedspolitiske, geopolitiske, sociale og kulturelle spørgsmål.

De otte arktiske stater er meget forskellige i størrelse og i deres tilgang til Arktis. Rusland er det land, der fremhæver flest forhold omkring den arktiske regions betydning for den nationale strategi, mens det arktiske ikke rangerer højt i USA, til stor fortrydelse for den eneste arktiske stat - Alaska. Canada er tættere på

Rusland i sin tilgang og bevarer en fast standpunkt om sin suverænitet i Arktis. De nordiske stater er alle småstater og kan ikke regnes som geostrategiske aktører på samme måde som de tre store arktiske stater. Men de er meget betydelige sammen, og har meget at bidrage til arktiske anliggender. Alle de aktuelt gyldige arktiske strategier er blevet udviklet inden for det seneste årti, og tilnærmer sig Arktis som et område for samarbejde med fokus på betydningen af økonomi og geopolitik, samt miljømæssige udfordringer og kulturarv³⁴.

3.3 Regionalisering og vestnordiske prioriteringer

Den globale interesse for arktiske spørgsmål kræver en stærkere regionalisering i det arktiske område, og eftersom de arktiske nationer øger både interne og eksterne samarbejdsfora for at udtrykke og fremme deres egne interesser. Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har udvist en stigende fokus på Arktis³⁵. For nylig blev der også udgivet en interessant rapport af et ikke-formaliseret regionalt samarbejde, der har titlen: Vækst fra nord: Hvordan kan Norge, Sverige og Finland opnå bæredygtig vækst i Skandinavisk Arktis? Rapporten blev udgivet af Statsministeriet i Finland, og har anbefalinger fra en uafhængig skandinavisk ekspertgruppe fra Finland, Sverige og Norge³⁶.

Rapporten introducerer fire drivkræfter for vækst og fire værktøjer. Mens drivkræfterne er mere specifikke for det Skandinaviske Arktis, kan værktøjerne være direkte anvendelige i Vestnordisk Arktis: 1) Ét regelsæt, 2) én pulje af talenter og arbejdskraft, 3) én langsigtet transport og infrastruktur plan, og 4) én stemme i arktiske spørgsmål³⁷. Rapporten rummer flere fremragende forslag, der kan passes ind i de fælles Vestnordiske initiativer, og vedtagelsen af nogle af instrumenterne kan potentielt styrke det arktiske samarbejde mellem de vestnordisk arktiske lande.

4. Transport og infrastruktur

1 Vestnorden som et atlantisk arktisk transport center

2 Infrastrukturelt samarbejde for en tyndt befolket region

3 Veje frem, forbedre fælles infrastruktur og stigende transport-effektivitet i forhold til omkostninger og tid

Geografisk er Vestnordisk Arktis fremragende placeret i centrum af Atlantens Arktis, med fodfæste i både Nordatlanten og det Arktiske Ocean, mellem Europa og Nordamerika, og samtidig tilbydes nogle af de korteste afstande til Asien gennem Arktis. Denne strategisk vigtige geografiske placering i den nordlige halvkugle sætter de vestnordiske øer, som dækker omkring 1,5 procent af jordens landoverflade, i en gunstig position hvad angår verdens transportnetværk, og til trods for, at det er et hjem for henved 500.000 mennesker³⁸.

Transport er grundlaget for det internationale erhvervsliv, og som ø-samfund, er det af største betydning for Vestnorden at være fuldt integreret i den internationale skibsfart og lufttrafikale netværk. Transport og infrastruktur i Arktis har fornyligt forbedret sig markant som følge af et behov for arktiske resurser og jord, som blandt andet afstedkommes af klimatiske og demografiske faktorer. Transport til og fra regionen er via havet og i luften, der transporterer passagerer og / eller fragt, mens knudepunkter til at servicere disse aktiviteter begge bygger på udvidelser af eksisterende infrastruktur og i nogle tilfælde helt skal bygges fra grunden.

4.1 Luftfart i Arktis

Hvad angår luftfart har Vestnorden et stort potentiale for at øge både antallet af passagerer, primært turisme og transit-flyvninger, og i forhold til gods der transporteres indenfor den nordlige halvkugle, hvor over 80 procent af den internationale handel finder sted³⁹, og hvor nogle af de korteste flyforbindelser mellem verdens største markeder i Europa / Nordamerika og Asien foregår gennem Arktis. Et eksempel herpå er lasten på Ted Stevens Lufthavn i Anchorage, Alaska, der tjener som et knudepunkt for transport af varer mellem Asien, Europa og USA. Anchorage, en by med 300.000 indbyggere, og i en stat med 700.000, har en af de fem største omladningshubs i verden⁴⁰.

Islands Keflavik International Airport, der ligger i Reykjanes, i by med 14.200 indbyggere i udkanten af Reykjavik, har oplevet en kraftig stigning af passagerer i det seneste årti, fra 1,6 millioner i 2004 til over 3,8 millioner i 2014⁴¹. Næsten tre gange flere passagerer rejser gennem Keflavik lufthavn, end rent faktisk at besøge Island selv, svarende til næsten den samlede befolkning i Arktis. Omkring en million af disse passagerer besøgte Island, og sidste år blev turismen Islands største bidragsyder af fremmed valuta for første gang⁴². Ud fra sin geografiske placering, har Vestnorden et stort potentiale til yderligere at få gavn af både fragt- og passagerflyvninger, og det er af stor betydning, at det regionale netværk er godt integreret og til gavn for de tre lande, og til at servicere interne flyvninger og til at rejse og handle internationalt. Luftfart har potentialet til at være et fremragende eksempel for en vellykket infrastrukturobygning i et tyndt befolket område i Arktis.

4.2 Skibsfart i Arktis

I forhold til skibsfart er et omfattende Nordatlantisk netværk på plads, men der er plads til at forbedre effektiviteten af det vestnordiske netværk. Gennem muligheder for de vestnordiske lande til yderligere at pulje deres resurser på en effektiv måde, både for handelen inden for regionen og for at øge værdien af tidfølsomme produkter til de internationale markeder. Mens passagertransport også er vigtigt for regionen hvad angår både mennesker og varer, opdeler og samler havet det vestnordiske ø-samfund.

Arktisk shipping er også blevet set som en potentiel mulighed for de vestnordiske områder, da disse nye søveje kan forbinde verdens største økonomier i Atlanterhavet og i Stillehavet via mere rentable, kortere, hurtigere og dermed mere miljøvenlige handelsruter end nuværende konventionelle sejlruter. Arktisk shipping kan forkorte afstanden mellem Asien og Nord Europa til det halve, og i 2010'erne var skibe i transit gennem Nordøstpassagen (NSR) vokset fra 4 i 2010⁴³ til 71 i 2013⁴⁴, og ned til 31 i 2014⁴⁵. Udviklingen af skibsfarten i Arktis er ikke sket så hurtigt som mange havde håbet, men hvis og

når de store rederier ser en gevinst i at forbinde deres internationale netværk, så vil en øget strøm gennem Arktis kunne vise fordele for verdens vigtigste handelsruter mellem Asien og Nordamerika / Nord Europa (der tegner sig for 60 procent af transkontinentale TEU godsmængder⁴⁶).

Arktiske skibsruter⁴⁷

4.3 Infrastruktur i Arktis

Øget infrastruktur i området er nødvendig, ikke kun for interkontinentale transitter, men især for den kystnære trafik. Et eksempel kan findes i den massive tilstrømning af krydstogtskibe i de arktiske farvande. I 2013 besøgte over 100 krydstogtskibe Island med omkring 100.000 passagerer⁴⁸, mens besøgende til de mere farlige og is-fyldte farvande i Grønland var på over 30.000⁴⁹. Ideen med at placere en international eftersøgnings- og redningscenter i Vestnorden er blevet fremmet i Vestnordisk Råd og ville være vigtigt for den regionale sikkerhed i forbindelse med maritime og luftfartsaktiviteter.

Vestnorden vil have den bedste placering i den centrale arktiske rute, ligesom regionen vil forbinde Nordøstpassagen og Nordvestpassagen, også selvom det vigtigste omladningshubs kan blive placeret i arktiske og subarktiske Rusland, Norge, Canada og USA. Der er mange usikkerheder at forholde sig til og diskussioner om infrastruktur, såsom hvor omladningsknudepunkter for arktisk skibsfart inden for Vestnorden bedre bør tage notits af virkeligheden, alt imens dristige fremtidsvisioner også er vigtige. Fælles politiske initiativer og fokus på den interregionale handel og på det mest værdifulde produkter, skal sættes i perspektiv med eventuelle transport- og infrastrukturplaner om at erobre vækst til gavn for alle vestnordiske interessenter.

5. Vestnordisk frihandelszone

1 De fire friheder, kan de blive anvendt på Vestnorden?

2 En frihandelsaftale, hvad skal dens fundament være?

3 Harmonisering af det økonomiske samarbejde i området, er det muligt?

Ved nærmere undersøgelse synes der at være nogle juridiske barrierer i forhold til at etablere en vestnordisk frihandelszone mellem Færøerne, Grønland og Island. Island og Færøerne har allerede en frihandelsaftale på plads, idet Hoyvik aftalen blev ratificeret i 2006. Mens handel af grønlandske produkter i regionen stort set er toldfri, er der barrierer i forhold til servicekontrakter og investeringer som påvirker det vestnordiske økonomisk samarbejde. Island, der er medlem af en frihandelsaftale (EFTA) siden 1970 og Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) siden 1994, er bundet af visse EU-regler og standarder, der kan være problematisk i forhold til for eksempel nogle landbrugs- og maritime produkter. En Vestnordisk frihandelsaftale kunne adressere disse spørgsmål på en mere omfattende måde, også selv om mange af disse spørgsmål synes små i relation til handelsmængder og værdi, er de ofte vigtige i en vestnordisk sammenhæng, ikke mindst hvad angår kulturelle og identitetsmæssige årsager.

Ideen om at etablere en Vestnordisk frihandelszone blev behandlet på Vestnordisk Råds temakonferencen i Sandoy i 2014 og yderligere på temakonferencen i Aasiaat i 2015, og er en politisk emne der venter på at blive drøftet. Grønland er i den situation, ikke at have en frihandelsaftale med hverken Island eller Færøerne, mens de to sidstnævnte har en bilateral frihandelsaftale. Grønlands tilgang til idéen om at skabe en Vestnordisk frihandelszone er således en afgørende faktor. En Vestnordisk frihandelszone har potentialet til at støtte op omkring en mere økonomisk sammenlægning af regionens værdifulde ressourcer, og samtidig udnytte de fælles regionale infrastruktur og transportnet, samt at give adgang for regionale investeringer og servicekontrakter. I teorien kunne de tre lande dermed øge værdien af deres egen eksport til internationale markeder, mens bedre koordinering af interregionale strømme af interne produkter, også kan reducere prisen på forbrugsvarer.

6. Fiskeprodukter / fiskeri

1 Status for fiskeprodukter / fiskeri i de tre lande

2 Samarbejde om markedsføring, handel, kvalitet, forskning og andre emner

3 Én Vestnordisk stemme om fiskeri, er det realistisk?

Fiskeprodukter er den vigtigste industri i Vestnorden og fiskeri udgør en væsentlig større andel af disse tre økonomier end i de øvrige arktiske lande. Mens fisk og fiskeprodukter tæller for 92,5 procent af den merkantile eksport fra Grønland⁵⁰, 44,6 procent fra Island⁵¹ og 91,3 procent fra Færøerne⁵², tegner dette sig for langt mindre i nabolandene i Arktis, f. eks. ca. 6 procent i Norge⁵³, 4 procent fra Danmark⁵⁴ og mindre end 1 procent af eksportindtægterne i USA⁵⁵, Canada⁵⁶ og Rusland⁵⁷ (tal fra 2012 og 2013). Trods betydelige fiskerinationer, der med Nordatlanten og områder i Arktis tilsammen udgør over 10 procent af den globale fiskerifangst⁵⁸.

Der er mange måder for de vestnordiske lande til at øge samarbejdet med hensyn til fiskeprodukter og fiskeri, også selvom vi vil fokusere på et fælles

markedsførings initiativ og F&U (forskning og udvikling) for bæredygtigt fiskeri i området, og den fulde udnyttelse af hver fisk i forhold til fangstens værdi, både gennem teknologiske forbedringer i produktionen og ved at pulje ressurer. Ved at fokusere på et velhavende globalt marked, er der god plads til vækst, MSC-certificeringer og sporbarhed, fiskeprodukter fra prima Nordatlantiske og arktiske farvande, samt højteknologiske akvakulturer. Disse initiativer bør alle være komplementerende for de enkelte landes eksisterende praksisser i fiskerisektoren, selvom overførsel af viden og færdigheder i væsentlig grad kan gavne regionen som helhed.

Øget vestnordisk samarbejde om fordelingen af pelagiske arter kunne også være en stor fordel for regionen, der bygger på videnskabelig rådgivning og traditionel viden fra for eksempel de nationale biologiske vurderinger og internationalt samarbejde, såsom Nord-Vest arbejdsgruppen i Det Internationale Råd for Havundersøgelser (ICES). Ændringer finder sted på grund af klimatiske forhold og den nordatlantiske oscillation, der således især påvirker migration af fiskebestandene. Regionen som helhed har en stor mængde af værdifulde levende ressourcer og Vestnorden kunne vinde ved at have én stemme i forhandlinger om fordelingen pelagiske fiskekvoter med for eksempel Den Europæiske Union og Norge.

7. Konklusion

Vestnordisk Råd har i de seneste år øget sin arktiske fokus og forventer kun at blive mere engageret hvad angår de vigtige globale tendenser, der markant påvirker vores egen region. Behovet for regionalt samarbejde for at beskytte og fremme den vestnordiske region har aldrig været større, og vi ser andre regioner omkring os pulje sammen for at sikre de regionale interesser.

Et vigtigt skridt for Vestnorden er at identificere, analysere og fremlægge sine arktiske interesser på en koordineret og sammenhængende måde. Det er vores håb, at de tre vestnordiske regeringer tager sagen i deres hænder, og at Rådet kan spille en afgørende rolle i at fremme regionale interesser, både internt og

eksternt, på en koordineret og komplimenterende måde til de eksisterende nationale strategier.

¹ <http://www.worldpolicy.org/blog/2015/04/22/iceland%E2%80%99s-arctic-awakening>

² <http://thediplomat.com/2015/02/why-trade-with-china-an-arctic-perspective/>

³

<http://www.lloyds.com/~media/Files/News%20and%20Insight/360%20Risk%20Insight/Arctic Risk Report webview.pdf>

⁴ <http://ptcapital.com/about-us/history/> (beregnet ud fra: Arctic Human Development Report 2001. Bureau of Economic Analysis 2001. Arcticstat.org 2012. CIA World Factbook 2012. Stat Canada 2012. St. Louis Federal Reserve 2012)

⁵ <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/member-states>

⁶ <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council/observers>

⁷ <http://www.thearcticinstitute.org/2014/09/092214-China-arctic-ambitions-arctic-council.html>

⁸

http://www3.weforum.org/docs/GAC/2014/WEF_GAC_Arctic_DemystifyingArctic_Report_2014.pdf

⁹ Dobbs, Manyika, Woetzel (2015). *No Ordinary Disruption: The Four Global Forces Breaking All the Trends*. USA: PublicAffairs

¹⁰ http://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf

¹¹ http://ams.hi.is/wp-content/uploads/2014/03/the_west_nordic_council.pdf

¹²

http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/1095776/10415_Growth+from+the+North_net.pdf/2613b2d6-96f8-4ca1-813a-658eaa7f858

¹³ http://www.barentsinfo.fi/beac/docs/Joint_Barents_Transport_Plan_2013.pdf

¹⁴ http://www.plannord.gouv.qc.ca/wp-content/uploads/2015/04/Synthese_PN_EN_IMP.pdf

¹⁵ Se f.eks. <http://www.pressherald.com/2015/03/30/looking-for-edge-maine-plunges-into-arctic-policy/>

¹⁶ Se forskel i arktiske strategier Island og Kongeriget Danmark:

<http://www.mfa.is/media/nordurlandaskrifstofa/A-Parliamentary-Resolution-on-ICE-Arctic-Policy-approved-by-Althingi.pdf> & <http://um.dk/en/~media/UM/English-site/Documents/Politics-and-diplomacy/Greenland-and-The-Faroe-Islands/Arctic%20strategy.pdf>

¹⁷ Se f.eks. <http://www.globalpost.com/dispatch/news/afp/130515/greenland-boycotts-arctic-meeting-after-swedish-snub>

¹⁸ <http://www.mfa.is/media/nordurlandaskrifstofa/A-Parliamentary-Resolution-on-ICE-Arctic-Policy-approved-by-Althingi.pdf>

¹⁹ <http://www.utanrikisraduneyti.is/utgefif-efni/skyrslur-utanrikisradherra-til-althingis-um-utanrikismal/>

²⁰ <http://www.utanrikisraduneyti.is/media/utn-pdf-skjol/Skyrsla-radherra-2014.pdf#page=16>

²¹ http://www.stjornarrad.is/media/Rikjandi_rikisstjorn/stefnuyfirlysing-23-3-2013.pdf

²² <http://www.forsaetisraduneyti.is/raduneyti/nefndir/radherranefndir/nr/7793>

²³ <http://www.forsaetisraduneyti.is/media/frettir2/hagsmunir-nordurslod-drog.pdf>

²⁴ <http://um.dk/en/~media/UM/English-site/Documents/Politics-and-diplomacy/Greenland-and-The-Faroe-Islands/Arctic%20strategy.pdf>

²⁵ <http://cdn.lms.fo/media/5345/101871-foroyar-eitt-land-%C3%AD-arktisk-uk.pdf>

²⁶ <http://naalakkersuisut.gl/en/About-government-of-greenland>

27

<http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Naalakkersuisut/DK/Koalitionsaftaler/Koalitionsaftale%202014-2018%20engelsk.pdf>

28 Se f.eks. <http://www.althingi.is/altext/144/s/0824.html>

29

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/251216/Adapting_To_Change_UK_policy_towards_the_Arctic.pdf

30 http://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/EN/International/Leitlinien-Arktispolitik.pdf?__blob=publicationFile

31 Se f.eks. <http://www.arcticfrontiers.com/downloads/arctic-frontiers-2013/conference-presentations/monday-21-january-2013/69-10-byong-hyun-lee/file> &

http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/FINAL%20CI_140915_Tonami_brief_v1.pdf

32 Se f.eks. <http://www.natolibguides.info/arcticsecurity>

33 http://www.eeas.europa.eu/arctic_region/

34 For en omfattende oversigt over arktiske strategier, se:

http://www.arcticyearbook.com/images/Articles_2012/Heininen_State_of_the_Arctic_Strategies_and_Policies.pdf

35 Se f.eks. <http://www.norden.org/en/theme/arktis> & <http://www.norden.org/en/nordic-council-of-ministers/ministers-for-co-operation-mr-sam/the-arctic/the-nordic-council-of-ministers-arctic-co-operation-programme-2015-2017>

36

http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/1095776/I0415_Growth+from+the+North_net.pdf/2613b2d6-96f8-4ca1-813a-658eaa7f858

37 *ibid.*

38 http://ams.hi.is/wp-content/uploads/2014/03/the_west_nordic_council.pdf

39 https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles14_e.pdf

40 <http://www.aci.aero/Data-Centre/Monthly-Traffic-Data/Freight-Summary/Year-to-date>

41 <http://www.isavia.is/files/arsskyrslur/flearsskyrsla2004.pdf> &

<http://www.kefairport.is/Frettir/2825/Far%C3%BEEgafj%C3%B6ldi-yfir-3-millj%C3%B3nir-%C3%A1-Keflav%C3%ADkurflugvelli/default.aspx>

42 http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/Frettamyndir/2015/mai/tourism-in-iceland-in-figures_15.pdf

43

http://www.dnv.com/industry/oil_gas/publications/updates/arctic_update/2012/01_2012/The_Arctic_at_a_Crossroads.asp

44 <http://www.arcticyearbook.com/index.php/briefing-notes2014/116-arctic-shipping-an-analysis-of-the-2013-northern-sea-route-season>

45 http://www.arctic-lio.com/docs/nsr/transits/Transits_2014.pdf

46 <http://www.worldshipping.org/about-the-industry/global-trade/trade-routes>

47 http://library.arcticportal.org/1498/1/Grunnkort_Siglingal_source_AP.jpg

48

http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/Frettamyndir/2014/mai/toursim_in_iceland_infig2014.pdf

49 <http://arcticjournal.com/climate/339/buzz-hangover>

50 <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/17959/faroe.pdf>

51 <http://issuu.com/hagstofa/docs/landshagir2014?e=7193385/10349675>

52 <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/17959/faroe.pdf>

53 <http://www.fao.org/fishery/facp/NOR/> (fisk og skaldyr) &

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/no.html> (den samlede eksport)

⁵⁴ <http://www.fao.org/fishery/facp/DNK/en#CountrySector-Overview> (fisk og skaldyr) & <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/Country/DNK/Year/2012/Summarytext> (den samlede eksport)

⁵⁵ <http://www.fas.usda.gov/data/us-fish-and-seafood-exports-reach-record-level> (fisk og skaldyr) & <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html> (den samlede eksport)

⁵⁶ <http://www.fao.org/fishery/facp/CAN/en> (fisk og skaldyr) & <http://www.parl.gc.ca/Content/LOP/ResearchPublications/2013-94-e.htm> (den samlede eksport)

⁵⁷

<http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Fish%20and%20Seafood%20Production%20and%20Trade%20Update%20Moscow%20Russian%20Federation%206-11-2013.pdf> (fisk og skaldyr) & http://www.gks.ru/bgd/regl/b14_12/IssWWW.exe/stg/d02/26-02.htm (den samlede eksport)

⁵⁸ Se f.eks. https://www.islandsbanki.is/library/Skrar/English/Products-and-Services/Publications/northAtlantic_FINAL_vefur_low.pdf & <http://www.lloyds.com/~media/Files/News%20and%20Insight/360%20Risk%20Insight/Arc%20Risk%20Report%20webview.pdf>